

Noila TO'RAQULOVA,
O'zbekiston-Finlandiya pedagogika instituti magistranti
E-mail: musulmonova66@gmail.com

Toshkent davlat pedagogika universiteti dotsent S.Yoqubova taqrizi asosida

PROBLEMS OF IMPROVING THE INNOVATIVE PROFESSIONAL SKILLS OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS

Annotation

Primary education is an important stage in the formation of initial writing, reading, critical and creative thinking skills in students. A consistently and gradually organized lesson in primary grades contributes to increased efficiency. The role of the teacher is important in this. By studying and implementing innovative research methods, the mastery index of students can be significantly increased. Today, one of the most priority issues in the field of education is to improve the professional skills of teachers and eliminate existing problems in this regard. The article contains some considerations on the problems associated with improving the innovative professional skills of teachers and their practical solutions.

Key words: Pedagogy, teacher, pedagogical skills, primary education, innovation, professional skills.

ПРОБЛЕМЫ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ИННОВАЦИОННОЙ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ

Аннотация

Начальное образование является важным этапом в развитии у учащихся основных навыков письма, чтения, критического и творческого мышления. Последовательный и прогрессивный урок в начальных классах способствует повышению эффективности. В этом важна роль учителя. Изучая и внедряя инновационные методы исследования, можно значительно повысить скорость обучения студентов. Одной из важнейших задач в сфере образования сегодня является повышение профессиональной квалификации педагогических кадров и устранение существующих проблем в этой области. В статье содержатся некоторые соображения относительно проблем, связанных с повышением инновационной профессиональной компетентности педагогов, и практических путей их решения.

Ключевые слова: Педагогика, учитель, педагогическое мастерство, начальное образование, инновации, профессиональное мастерство.

BO'LAJAK BOSHLANG'ICH TA'LIM O'QITUVCHILARINING INNOVATION KASBIY MAHORATINI OSHIRISH MUAMMOLARI

Annotatsiya

Boshlang'ich ta'lim o'quvchilarda dastlabki yozish, o'qish, tanqidiy va kreativ fikrlash ko'nikmalarining shakllantirilishida muhim bosqich sanaladi. Boshlang'ich sinflarda izchil va tadrijiy tashkil etilgan dars samaradorlikning oshishiga hissa qo'shadi. Bunda pedagogning roli muhim. Innovatsion tadqiqot metodlarini o'rganish va amaliyotga joriy etish orqali o'quvchilarda o'zlashtirish ko'rsatkichini sezilarli ravishda oshirish mumkin. Bugungi kunda ta'lim sohasidagi eng ustuvor masalalardan biri o'qituvchilar kasbiy mahoratini oshirish va bu boradagi mavjud muammolarni bartaraf etishdan iborat. Maqolada o'qituvchilar innovatsion kasbiy mahoratini oshirish bilan bog'liq muammolar va ularning amaliy yechimi xususida ayrim mulohazalar o'rin oladi.

Kalit so'zlar: Pedagogika, pedagog, pedagogik mahorat, boshlang'ich ta'lim, innovatsiya, kasbiy mahorat.

Kirish. Ta'lim jarayoniong eng muhim jihati o'quvchilarga axborotni o'zlashtirishga emas, bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirish, hamda amaliyotga tatbiq etishdan iborat. Ta'lim-tarbiya masalasi insoniyat yargandan buyon eng dolzarb masalalardan sanaladi. Inson intellektual salohiyati, etik-etetik qarashlari bevosita ta'lim-tarbiya jarayoni orqali kechar ekan, bu borada o'qituvchi-pedagoglarning roli muhim ekanligini alohida ta'kidlash lozim. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 6-noyabrdagi "O'zbekistonning yangi taraqqiyot davrida ta'lim-tarbiya va ilm-fan sohaslarini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-6108-son farmoni va mazkur farmon ijrosini ta'minlash maqsadida 2020-yil 6-noyabrda qabul qilingan "Ta'lim-tarbiya tizimini yanada takomillashtirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-4884-son qarorda O'zbekistonning yangi taraqqiyot davrida ta'lim-tarbiya va ilm-fan sohaslarini yanada rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari belgilab berildi.

O'zbekiston 2022-yilda ilk bor Xalqaro o'quvchilarni baholash dasturi (PISA)da ishtirok etdi va test natijasiga ko'ra oxirgi o'ntalikdan joy oldi. Ushbu dastur 15 yoshli o'quvchilarning matematika, o'qish savodxonligi va tabiiy fanlar bo'yicha bilim va ko'nikmalarini baholaydi.

Xalqaro o'quvchilarni baholash dasturi (PISA) 2022-yilgi natijalari mamlakat ta'lim tizimining muammolari va

imkoniyatlarini ochib berdi. Jumladan, natijaga ko'ra, 14% o'quvchi matnning asosiy ma'nosini aniqlay oladi va murakkab vazifalarni bajaradi [1]. Bu esa umumiy savodxonlik darajasining pastligini ko'rsatadi.

Ushbu muammolarni bartaraf etishda o'qituvchining roli beqiyos. Bugungi kunda xalqaro o'quvchilarni baholash dasturida Respublika miqyosida ko'rsatkichlarning kutilgandan pastligini quyidagi muammolar bilan bog'liq deyish mumkin:

darsliklarning yangilanishi;
amalda mavjud darsliklarda nutqiy kompetensiyalarning shakllantirilishiga yetarlicha urg'u berilmaganligi;
o'qituvchilar uchun maxsus milliy metodik qo'llanmalarining yetarli darajada emasligi;
o'qituvchilar kasbiy mahoratini baholashning innovatsion mezonlari ishlab chiqilmaganligi.

Albatta, har bir muammo yuzaga kelishning obyektiv sabablari bo'ladi.

Muammo yechimi ustida ish olib borilmas ekan, uning murakkablik darajasi ham oshib boraveradi.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Jahonda boshlang'ich ta'lim tizimini tashkil etish, o'qituvchi pedagoglar tayyorlash va ularning malakasini oshirib borishning zamonaviy usullariga bag'ishlangan qator tadqiqotlar yaratilgan. Jumladan, innovatsion kasbiy mahoratga doir tadqiqotda [1] innovatsiyaga quyidagicha

yondashuv belgilanadi "pedagogik innovatsiya – pedagogik faoliyatdagi yangilik, ta'lim va tarbiya mazmuni va texnologiyasidagi o'zgarishlar, ularni takomillashtirishga qaratilganligi. Shu bilan birga, pedagogikada "ta'lim faoliyati" tushunchasi keng ma'noga ega. u pedagogik faoliyatning bir turi sifatida, ta'lim sifatini oshirishga qaratilgan pedagogik yangiliklarni rejalashtirish va amalga oshirishning ijodiy jarayoni sifatida, o'qituvchining ijodiy salohiyatini aks ettiruvchi ijtimoiy-pedagogik hodisa sifatida qaraladi." Olimlarning diqqat markazida pedagogik ta'limni shaxsga yo'naltirilganlik va kompetensiya tamoyillari asosida modernizatsiya qilish masalalariga qaratilgan.

Demak, o'qituvchi-pedagoglarning roli maktabgacha yoshdagi o'qituvchilarni jamiyatning o'zgaruvchan ehtiyojlarini qondirish uchun ta'limni o'zgartirish uchun zarur bo'lgan bilim, ko'nikma, malaka va qobiliyatlar bilan jihozlashni talab qiladi. Bu nafaqat AKT bo'yicha bilim va ko'nikmalarni hamda o'qitishda AKT ni joriy qilishni, balki zamonaviy texnologiyalarga asoslangan o'quv dasturini ishlab chiqishni va shu orqali talabalarga 21-asr o'qituvchilari bo'lishga yordam beradigan dizayn kompetensiyalaridan foydalanishni ham talab qilishi mumkin [2].

Ta'lim tizimidagi islohotlar o'qituvchilarning ta'lim tizimidagi o'zgarishlarga olib kelishi mumkin. Bu ta'lim haqidagi tasavvurlarni, shuningdek, o'qituvchilarning kasbiy shaxsiyatini o'zgartirishni talab qiladi [3]. Maktablarda ta'lim islohotlarini ilgari surish uchun o'qituvchilarni ishga olish va ularning yordamini olish juda muhim, chunki o'qituvchi o'quvchi har qanday muvaffaqiyatning asosiy sababchisidir.

Ko'pgina dasturlarning muvaffaqiyati o'qituvchilarning ularni amalga oshirish natijasida yuzaga keladigan o'zgarishlarga bo'lgan nuqtai nazariga, shuningdek, o'qituvchilar talabalarini innovatsion pedagogik amaliyotga o'rgatishlariga bog'liq [4].

Yuqoridagi kabi o'zbek pedagogikasi doirasidagi tadqiqotlar soha bilan bog'liq bir qancha ilmiy muammolar yechimi uchun nazariy asos sifatida muhim ahamiyat kasb etadi:

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining darsliklar bilan samarali ishlash malakalarini shakllantirish bilan bog'liq muammolar.

Innovatsion metodlarni tatbiq qilish bilan bog'liq muammolar.

O'quvchilarda kreativ qobiliyatlarni shakllantirish bilan bog'liq muammolar.

Integrativ yondashuvni qo'llash bilan bog'liq muammolar.

1-jadval. Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilari kasbiy motivatsiyasini tekshirish mezonlari.

T/r	Tekshirish turi	Amalga oshirish shakli	Olinadigan natija
1	Kasbini tanlash motivatsiyasi	Pedagog-psixologlar tomonidan maxsus tayyorlangan so'rovnomalar orqali	Kasbiy motivatsiyani baholash shkalasi (past, o'rta yuqori)
2	Shaxsiy fazilatlarini shakllantirish	Jamoadlarda turli ta'limiy keyslarni o'tkazish	Natijalar asosida qaysi shaxsiy fazilatlar shakllantirishi lozimligi aniqlanadi va korreksion vosita tanlanadi.
3	O'qituvchini zamonaviy muammolarni hal qilishga tayyorlash	Jamoadlarda turli muammoli vaziyatlarga yechim va ularga munosabatini aniqlash	Bo'lajak o'qituvchining mantiqiy fikrlashi aniqlanadi. Tez-tez uchrovchi ta'lim jarayonidagi muammolarga obyektiv yechim berish uchun maxsus tizimli reja belgilab olinadi
4	Psixologiya va pedagogika o'qitishda amaliy yo'nalish	Amalda o'qituvchining dars jarayonini qay tartibda tashkil etishi va o'quvchilarning holatini psixologik baholay olishi maxsus tashkil etilgan sinov darslari asosida tekshiriladi	Yo'l qo'yilgan xato va kamchiliklar belgilanadi korreksion vosita tanlanadi
5	Zamonaviy kompyuter texnologiyalaridan foydalanish	Elektron darsliklar, kompyuter, elektron doska va boshqa turli multimedial dasturlardan foydalana olish qobiliyati tekshiriladi.	Maxsus kurslar, amaliy ishlar tashkil etiladi.

Ushbu tartibda tizimli yondashuv kreativ fikrlovchi, muammolarni obyektiv hal qiluvchi va ta'lim samaradorligini oshiruvchi malakali pedagoglarni tayyorlashga yordam beradi.

Xulosa va takliflar. Boshlang'ich sinf o'qituvchilarini tayyorlashda ular mavjud muammolarni ta'lim bosqichining avvalida aniqlab olish zarur. Umumiy tahlillar asosida mavjud xato va kamchiliklar jarayon davomida to'g'rilanib borishi lozim. O'z vaqtida aniqlanmagan va to'g'rilanmagan xatolar kelgusida ta'lim jarayonidagi sustkashlik, ishiga nisbatan motivatsiyaning

Tadqiqot metodologiyasi. Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining pedagogik mahoratini oshirishda tizimli yondashuv zarur. Ona tili va o'qish darsliklarida nutqiy kompetensiyalarni shakllantirishga urg'u berilgan topshiriqlarning ko'payishi o'qituvchidan axborot kompyuter texnologiyalaridan o'rinli va samarali foydalanish zaruratini paydo qiladi. Shuningdek, o'qituvchi nutqi, ovoz tempi va ritm ham o'quvchi bilan didaktik aloqa o'rnatishda muhim ahamiyat kasb etadi. Bunda, eng avvalo, bo'lajak o'qituvchilarning pedagogik mahoratini shakllantirish va oshirishga qaratilgan darslarning olib borilishi maqsadga muvofiq. Shuningdek, ta'lim berishning dastlabki bosqichida bo'lajak o'qituvchida nutqiy kompetensiyalarning qay darajada shakllanganligini aniqlovchi diagnostik test o'tkazish va uning natijalari asosida to'g'ri yondashuvni belgilab olish zarur. Shuningdek, bola emotsional holati, xulq-atvori va darsga nisbatan ishtiyoqi, o'zlashtirish darajasini baholashda psixologik bilimlar ham zarur bo'ladi. An'anaviy yondashuvdan farqli o'laroq, bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilari uchun mo'ljallangan psixologiyaga oid darslarning bevosita amaliyot bilan bog'lanishi samaradorlikni ta'minlaydi.

Umuman olganda bu boradagi ishlarning asosini analiz va sintez usuli orqali bo'lajak o'qituvchining jarayon boshi va oxirida kasbiga motivatsiyasi, pedagogik-psixologik tayyorgarlik darajasini tekshirish tashkil etadi.

Tahlil va natijalar. N.A.Konstantinovning [5] tadqiqotlarida qayd etilganidek, boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy va pedagogik tayyorgarligi bilan bog'liq birinchi pedagogik sharti quyidagilarni o'z ichiga oladi:

o'qituvchilik kasbini tanlash motivatsiyasi (universitet, institutlarning bo'lajak talabalari shaxsiy munosabatlar va maxsus suhbat asosida tanlanadi);

fakultativ kurslar yordamida boshlang'ich sinf o'qituvchilarining shaxsiy fazilatlarini shakllantirish: ong, global fikrlash, keng xabardorlik integratsiyasi;

o'qituvchini zamonaviy muammolarni hal qilishga tayyorlash.

psixologiya va pedagogika o'qitishda amaliy yo'nalish: bo'lajak o'qituvchilar test topshiriqlari va ularni dekodlash texnikasini o'zlashtiradilar.

Aksariyat hollarda bo'lajak o'qituvchilarning kasbiga nisbatan motivatsiyasi inobatga olinmaydi. Bu esa keyingi jarayonlarga nisbatan salbiy ta'sirini ko'rsatishi shubhasiz. Shu boisdan, bo'lajak o'qituvchilar innovatsion kasbiy mahoratini oshirishda quyidagi yondashuvdan foydalanish mumkin:

pasaytishi, samaradorlikning tushishidek og'ir oqibatlariga olib keladi.

Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarida yuqorida ta'kidlangan mezonlar asosida diagnostik tekshirish amalga oshirish va ta'lim olish davomida muvofiqlashtirishga urg'u berish kelgusida innovatsion kasbiy mahoratga ega pedagoglarning shakllanishida muhim vositalardan biri bo'lib xizmat qilishi shubhasiz.

ADABIYOTLAR

1. Коломийченко Л. В., Григорьева Ю. С., Антонова Е. В. Диагностика полоролевой социализации детей дошкольного возраста // Коломийченко ЛВ, Григорьева ЮС, Антонова ЕВ—II. — 2003.
2. Bower, Matt, et al. "Improving the computational thinking pedagogical capabilities of school teachers." Australian Journal of Teacher Education (Online) 42.3 (2017): 53-72.

3. Hargreaves, A. (2003). Teaching in the knowledge society: Education in the age of insecurity. New York: Teachers College Press.
4. Lambert, M. J. (2013). Outcome in psychotherapy: The past and important advances. *Psychotherapy*, 50(1), 42–51
5. Lambert, M. J. (2013). Outcome in psychotherapy: The past and important advances. *Psychotherapy*, 50(1), 42–51
6. Константинов Н. А. Очерки по истории средней школы : (Гимназии и реальные училища с конца XIX в. до Февр. революции 1917 г.) / проф. Н. А. Константинов, действ. чл. Акад. пед. наук РСФСР ; Акад. пед. наук РСФСР. - Москва : Учпедгиз, 1947 (тип. "Кр. пролетарий"). - 247 с. : ил.; 23 см.